

การศึกษาวิถีชีวิต และภูมิปัญญาของมนุษย์ในวัฒนธรรมบ้านเก่า จากศิลปะถ้ำยุคก่อนประวัติศาสตร์ เขาวังกุลา ตำบลช่องสะเดา อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี

วันที่รับบทความ	12/04/2566
วันที่แก้ไขบทความ	27/06/2566
วันที่ตอบรับบทความ	28/06/2566

เกรียงไกร ทองศรี¹

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาวิถีชีวิตของมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์ที่ปรากฏในภาพเขียนสียุคก่อนประวัติศาสตร์เขาวังกุลา ตำบลช่องสะเดา อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี 2. เพื่อศึกษาความสอดคล้องระหว่างภูมิปัญญาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติประเภทสัตว์ป่า และทรัพยากรธรรมชาติด้านการกสิกรรมที่ปรากฏในภาพเขียนสียุคก่อนประวัติศาสตร์ แหล่งศิลปะถ้ำเขาวังกุลา ตำบลช่องสะเดา อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี 3. ศึกษาวิธีการเขียนภาพเขียนสียุคก่อนประวัติศาสตร์ที่ปรากฏในภาพเขียนสีแหล่งศิลปะถ้ำเขาวังกุลา ตำบลช่องสะเดา อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี เครื่องมือการวิจัยมีดังนี้ 1) แบบบันทึกหลักฐานทางประวัติศาสตร์ประเภทลายลักษณ์อักษร โดยผู้วิจัยใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากหลักฐานที่เป็นเอกสาร หนังสือ ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาพเขียนสียุคก่อนประวัติศาสตร์ 2) แบบบันทึกหลักฐานทางประวัติศาสตร์ประเภทไม่เป็นลายลักษณ์อักษร ใช้เก็บข้อมูลภาพเขียนสีแหล่งศิลปะถ้ำเขาวังกุลา ตำบลช่องสะเดา อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี สรุปผลการวิจัยดังนี้ 1) วิถีชีวิตของมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์ที่ปรากฏในภาพเขียนสีแหล่งศิลปะถ้ำเขาวังกุลา ปรากฏวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคมนายพราน (Hunting and Gathering Society) และวิถีชีวิตมนุษย์ในสังคมกสิกรรม (Agricultural Society) 2) ภูมิปัญญาที่สอดคล้องกับทรัพยากรธรรมชาติที่ปรากฏในภาพเขียนสีของแหล่งศิลปะถ้ำเขาวังกุลา มีดังนี้ ภูมิปัญญาการใช้เครื่องมือโลหะล่าสัตว์ ภูมิปัญญาการแปรรูปอาหารประเภทเนื้อสัตว์ ภูมิปัญญาการใช้แรงงานจากสัตว์ 3) วิธีการเขียนภาพเขียนสีที่ปรากฏในภาพเขียนสีของแหล่งศิลปะถ้ำเขาวังกุลามี 2 วิธี ได้แก่ การถมสีเงาทึบ (silhouette) และการวาดเส้นโครงร่างภายนอก (outline painting)

คำสำคัญ : วิถีชีวิต ภูมิปัญญา มนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์ ถ้ำเขาวังกุลา ภาพเขียนสี

¹ อาจารย์ สาขาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี
อีเมล : krumim@hotmail.com

The Study of Bankao Culture Regarding Ways of life and Wisdom From Prehistoric Rock Paintings at Khao Wang Kula, Chong Sadao Subdistrict, Mueang District, Kanchanaburi Province

Received	12/04/2023
Revised	27/06/2023
Accepted	28/06/2023

Kriangkai Tongsri¹

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the ways of life of prehistoric humans from rock paintings at Khao Wang Kula, Chong Sadao subdistrict, Mueang district, Kanchanaburi province; 2) to study the consistency between wisdom and the utilization of wild animals and natural resources used in agriculture that appeared in rock paintings at the Khao Wang Kula rock painting site, Chong Sadao subdistrict, Mueang district, Kanchanaburi province; and 3) to study the rock painting styles that appeared in the Khao Wang Kula rock painting site. Research tools included 1) written historical evidence by collecting data from documents, books, textbooks, and research studies that were related to this research and 2) unwritten historical evidence by collecting data from rock paintings at the Khao Wang Kula rock painting site, Chong Sadao subdistrict, Mueang district, Kanchanaburi province. The results showed that 1) the ways of life of prehistoric humans that were seen in the rock paintings at the Khao Wang Kula rock painting site were the hunter-gatherer society and the agricultural society; 2) wisdom regarding the management of natural resources that appeared in rock paintings at the Khao Wang Kula rock painting site included wisdom concerning metal hunting tools, food processing, and animal labor, and 3) there were two types of rock painting styles appearing at the Khao Wang Kula rock painting site: silhouette filling and outline painting.

Keywords: ways of life, wisdom, prehistoric humans, Khao Wang Kula, rock paintings

¹ Instructor, Department of Social Studies, Faculty of Education, Kanchanaburi Rajabhat University
e-mail: krumim@hotmail.com

บทนำ

จากการสำรวจหลักฐานยุคก่อนประวัติศาสตร์วัฒนธรรมบ้านเก่าในปี พ.ศ. 2505 ของคณะสำรวจไทย - เดนมาร์ก ทำให้ทราบถึงตำแหน่งที่ตั้งของภาพเขียนสียุคก่อนประวัติศาสตร์ ถ้ารูปเขาเขียวซึ่งเป็นแหล่งศิลปะถ้ำแห่งแรกของจังหวัดกาญจนบุรี (กรมศิลปากร, 2565, น.180) จากนั้น การสำรวจภาพเขียนสียุคก่อนประวัติศาสตร์ในจังหวัดกาญจนบุรีได้ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง กระทั่ง พ.ศ. 2553 ได้รับการพบภาพเขียนสีในบริเวณเพิงผาด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือของภูเขาวังกุลาส่งผลให้ในปี พ.ศ. 2554 นายชัยนันท บุษยรัตน์ หัวหน้าอุทยานประวัติศาสตร์ปราสาทเมืองสิงห์ และคณะ ได้ทำการสำรวจภาพเขียนสียุคก่อนประวัติศาสตร์เขาวังกุลา ส่งผลให้ภาพเขียนสียุคก่อนประวัติศาสตร์เขาวังกุลา เป็นแหล่งศิลปะถ้ำแห่งล่าสุดของจังหวัดกาญจนบุรี และสันนิษฐานว่าภาพเขียนสีเขาวังกุลา เป็นภาพเขียนสียุคก่อนประวัติศาสตร์ที่เขียนขึ้นในสมัยหินใหม่ซึ่งเป็นสังคมกสิกรรมแรกเริ่มมีอายุประมาณ 4,500 ถึง 3,500 ปี (ชัยนันท บุษยรัตน์, 2554, น.1-36)

ภาพเขียนสียุคก่อนประวัติศาสตร์ของแหล่งศิลปะถ้ำเขาวังกุลาแสดงให้เห็นถึงรูปแบบการสื่อสารของมนุษย์ที่เป็นการใช้ภาษาพูดสื่อสารระหว่างกันในสังคม (กรมศิลปากร, 2544, น.16) และสะท้อนให้เห็นสภาพสังคมมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์ อันเป็นรากฐานของวิถีชีวิต และภูมิปัญญาของผู้คนในสังคมยุคก่อนประวัติศาสตร์ ซึ่งยังพบเห็นได้ในปัจจุบัน นอกจากนี้ ยังสะท้อนถึงการเขียนภาพสี ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่เกิดจากความชำนาญในการใช้สีและลายเส้น ถ่ายทอดวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และทรัพยากรธรรมชาติรอบตัวให้แสดงออกอย่างสร้างสรรค์เป็นภาพเขียนสี

อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันยังไม่มีการศึกษาภาพเขียนสียุคก่อนประวัติศาสตร์เขาวังกุลา ในด้านวิถีชีวิต และภูมิปัญญาที่สัมพันธ์กับทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงวิธีการเขียนภาพสีของมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์ ณ แหล่งศิลปะถ้ำเขาวังกุลา สภาพปัญหาดังกล่าวไม่เอื้อต่อการนำองค์ความรู้จากภาพเขียนสียุคก่อนประวัติศาสตร์เขาวังกุลาไปใช้ประโยชน์ในด้านการส่งเสริมการอนุรักษ์แหล่งประวัติศาสตร์ท้องถิ่น พัฒนาการศึกษา และการส่งเสริมรายได้ชุมชนจากแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ผู้วิจัยตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว จึงจัดทำวิจัยเรื่อง การศึกษาวิถีชีวิต และภูมิปัญญาของมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์ จากภาพเขียนสียุคก่อนประวัติศาสตร์ของแหล่งศิลปะถ้ำเขาวังกุลา จังหวัดกาญจนบุรี โดยหวังให้การวิจัยในครั้งนี้ มีผลอย่างเป็นรูปธรรมในด้านสร้างฐานข้อมูลทางประวัติศาสตร์ของแหล่งศิลปะถ้ำเขาวังกุลา ซึ่งเป็นประโยชน์ให้หน่วยงานภาครัฐและเอกชนนำไปส่งเสริมการอนุรักษ์เพื่อสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวแหล่งศิลปะถ้ำเขาวังกุลาของท้องถิ่น ตลอดจนสามารถนำข้อมูลจากการวิจัยไปใช้จัดการเรียนรู้บูรณาการแหล่งประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และนำองค์ความรู้จากการวิจัยไปใช้พัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิถีชีวิตของมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์ที่ปรากฏในภาพเขียนสียุคก่อนประวัติศาสตร์เขาวังกุลา ตำบลช่องสะเดา อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี
2. เพื่อศึกษาความสอดคล้องระหว่างภูมิปัญญาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติประเภทสัตว์ป่า และทรัพยากรธรรมชาติด้านการกสิกรรมที่ปรากฏในภาพเขียนสียุคก่อนประวัติศาสตร์ของแหล่งศิลปะถ้ำเขาวังกุลา ตำบลช่องสะเดา อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี
3. เพื่อศึกษาวิธีการเขียนภาพเขียนสียุคก่อนประวัติศาสตร์ ที่ปรากฏในภาพเขียนสีของแหล่งศิลปะถ้ำเขาวังกุลา ตำบลช่องสะเดา อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขอบเขตด้านข้อมูลที่ใช้ศึกษา

ภาพเขียนสียุคก่อนประวัติศาสตร์ที่สร้างขึ้นในสมัยหินใหม่ กำหนดอายุโดยประมาณ 4,500 ถึง 3,500 ปี ของแหล่งศิลปะถ้ำเขาวังกุลา ตำบลช่องสะเดา อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือการวิจัยมี ดังนี้

1. แบบบันทึกหลักฐานทางประวัติศาสตร์ประเภทลายลักษณ์อักษร โดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลหลักฐานทางประวัติศาสตร์ประเภทลายลักษณ์อักษร ซึ่งได้แก่ เอกสาร หนังสือ ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาพเขียนสียุคก่อนประวัติศาสตร์
2. แบบบันทึกหลักฐานทางประวัติศาสตร์ประเภทไม่เป็นลายลักษณ์อักษร ใช้การเก็บข้อมูลจากภาพเขียนสียุคก่อนประวัติศาสตร์ จากแหล่งศิลปะถ้ำเขาวังกุลา

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ 2 ประเภท ได้แก่ หลักฐานทางประวัติศาสตร์ประเภทลายลักษณ์อักษร และหลักฐานทางประวัติศาสตร์ประเภทไม่เป็นลายลักษณ์อักษรโดยหลักฐานทางประวัติศาสตร์ประเภทลายลักษณ์อักษรได้แก่เอกสารหนังสือตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการวิจัย สถานที่สืบค้นข้อมูลจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ประเภทดังกล่าว ได้แก่ หอสมุดแห่งชาติ ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) และหอสมุดแห่งชาติ รัชมิ่งคลาภิเษกกาญจนบุรี เครื่องมือการวิจัยที่นำมาใช้รวบรวมข้อมูลจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ประเภทลายลักษณ์อักษร คือ แบบบันทึกหลักฐานทางประวัติศาสตร์ประเภทลายลักษณ์อักษร โดยข้อมูลที่สืบค้นได้แก่ ตำแหน่งที่ตั้งภูมิหลังการสำรวจแหล่งศิลปะถ้ำเขาวังกุลา วิถีชีวิต ภูมิปัญญาการเขียนภาพสีของมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์ และข้อมูลแหล่งศิลปะถ้ำในจังหวัดกาญจนบุรี

ผู้วิจัยกำหนดหลักฐานทางประวัติศาสตร์ประเภทไม่เป็นลายลักษณ์อักษร สำหรับการวิจัยครั้งนี้ คือ ภาพเขียนสียุคก่อนประวัติศาสตร์เขาวังกุลา ซึ่งเป็นภาพเขียนสีที่สร้างโดยมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์ สมัยหินใหม่ หรือประมาณ 4,500 ถึง 3,500 ปี มาแล้ว เครื่องมือที่นำมาใช้เก็บข้อมูลหลักฐานทางประวัติศาสตร์ประเภทไม่เป็นลายลักษณ์อักษร ได้แก่ แบบบันทึกหลักฐานทางประวัติศาสตร์ประเภทไม่เป็นลายลักษณ์อักษร โดยใช้เก็บข้อมูลภาพเขียนสียุคก่อนประวัติศาสตร์ของแหล่งศิลปะถ้ำเขาวังกุลา ตำบลช่องสะเดา อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย (Analytic Induction) ซึ่งเป็นวิธีการวิเคราะห์ลักษณะร่วมกันของข้อมูลเชิงประจักษ์จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ประเภทไม่เป็นลายลักษณ์อักษร (Non - Written Sources of History) ที่ เป็นความรู้เชิงลึกจากการสำรวจภาคสนาม (วรรณดี สุทธิธรรกร, 2561, น.15) และหลักฐานทางประวัติศาสตร์ประเภทลายลักษณ์อักษร (Written Sources of History) ตลอดจนใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งรายละเอียดการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้

1. การจำแนกข้อมูลสำหรับการวิจัย (Typological Analysis) ผู้วิจัยใช้เกณฑ์การแบ่งประเภทหลักฐานทางประวัติศาสตร์ มาใช้จำแนกข้อมูลสำหรับการวิจัยได้ 2 ลักษณะ ดังนี้ 1) ข้อมูลจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ประเภทไม่เป็นลายลักษณ์อักษร ได้แก่ กลุ่มภาพเขียนสีรูปมนุษย์ และกลุ่มภาพเขียนสีรูปสัตว์ของแหล่งศิลปะถ้ำเขาวังกุลา 2) ข้อมูลจากหลักฐานประเภทลายลักษณ์อักษร ได้แก่ เอกสาร หนังสือ ตำรา และรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาพเขียนสียุคก่อนประวัติศาสตร์

2. การวิเคราะห์ข้อมูลจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ประเภทไม่เป็นลายลักษณ์อักษร ผู้วิจัยกำหนดแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูล 2 แนวทาง ดังนี้

- 2.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงองค์ประกอบ (Compositional Data Analysis) คือ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประจักษ์จากภาพเขียนสีของแหล่งศิลปะถ้ำเขาวังกุลาตามประเด็น ดังนี้

- 2.1.1 การวิเคราะห์สถานที่พบภาพเขียนสี คือ การพิจารณาถึงที่ตั้งของแหล่งศิลปะถ้ำ และตำแหน่งที่พบภาพเขียนสียุคก่อนประวัติศาสตร์เขาวังกุลาเพื่อให้ได้ข้อมูลการเลือกสถานที่เขียนภาพสีของมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์ ตลอดจนความสอดคล้องระหว่างแหล่งที่ตั้งของภาพเขียนสีกับทรัพยากรธรรมชาติ ที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตและภูมิปัญญาของมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์

- 2.1.2 วิเคราะห์วิธีการเขียนภาพสี คือ การพิจารณารูปแบบการเขียนภาพสี เพื่อให้ได้ข้อมูลวิธีการเขียนภาพสี วัตถุประสงค์ และอุปกรณ์อำนวยความสะดวกที่นำมาใช้เขียนภาพสียุคก่อนประวัติศาสตร์เขาวังกุลา

- 2.1.3 การวิเคราะห์ภาพเขียนสี คือ การพิจารณารายละเอียดต่าง ๆ ของภาพเขียนสีตามประเด็น ดังนี้ ลักษณะโดยรวมของภาพเขียนสีรูปสัตว์ ลักษณะโดยรวมของภาพเขียนสีรูปมนุษย์ ลักษณะวิถีชีวิตและภูมิปัญญาของมนุษย์ที่ปรากฏในภาพเขียนสียุคก่อนประวัติศาสตร์เขาวังกุลา

2.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเปรียบเทียบ (Benchmarking) คือ การนำข้อมูลภาพเขียนสียุคก่อนประวัติศาสตร์เขาวังกุลาที่ผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงองค์ประกอบในข้อ 2.1 มาเปรียบเทียบกับภาพเขียนสียุคก่อนประวัติศาสตร์ถ้ำตาด้วง ตำบลช่องสะเดา อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งเป็นแหล่งศิลปะถ้ำที่มีชื่อเสียง และตั้งอยู่ในพื้นที่ภูเขาวังกุลา เพื่อให้ได้ข้อมูลความสอดคล้องทางภูมิปัญญาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ ที่ปรากฏในภาพเขียนสีของแหล่งศิลปะถ้ำทั้ง 2 แห่ง

3. การวิเคราะห์ข้อมูลจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ประเภทลายลักษณ์อักษร ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหาจากเอกสาร หนังสือ ตำรา และรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาพเขียนสียุคก่อนประวัติศาสตร์ โดยกำหนดประเด็นการวิเคราะห์เนื้อหา ดังนี้ วิถีชีวิตของมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์ที่ปรากฏในภาพเขียนสี ภูมิปัญญาของมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์ที่ปรากฏในภาพเขียนสี และการสร้างภาพเขียนสียุคก่อนประวัติศาสตร์

4. ผู้วิจัยนำข้อมูลจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ผ่านการวิเคราะห์มาทำการสรุปผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยต่อไป

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปภาพเขียนสียุคก่อนประวัติศาสตร์ของแหล่งศิลปะถ้ำเขาวังกุลา ตำบลช่องสะเดา อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี

1.1 สภาพทางภูมิศาสตร์ และตำแหน่งที่ตั้งของแหล่งศิลปะถ้ำเขาวังกุลา

1.1.1 สภาพทางภูมิศาสตร์ของแหล่งศิลปะถ้ำเขาวังกุลา ซึ่งเป็นพื้นที่วิจัยครั้งนี้ และแหล่งศิลปะถ้ำตาด้วงซึ่งตั้งอยู่บริเวณใกล้เคียงนั้นมีความสัมพันธ์กับภูเขาวังกุลาเป็นภูเขาหินปูนที่เกิดขึ้นในยุคเพอร์เมียน (Permian) ในส่วนของเพิงหินที่ปรากฏภาพเขียนสี ของแหล่งศิลปะถ้ำเขาวังกุลา เกิดจากสภาพชั้นแผ่นหินปูนที่เรียงตัวเป็นชั้นอย่างหลวม ๆ ต่อมาชั้นแผ่นหินปูนดังกล่าว ได้รับอิทธิพลความร้อนจากดวงอาทิตย์ สลับกับการคายความร้อนอย่างรวดเร็วในช่วงเวลากลางคืนทำให้เกิดการผุร่อนของชั้นแผ่นหินปูน จึงพังทลายและกลายเป็นเพิงหิน ในช่วงโฮโลซีนตอนกลาง ถึงโฮโลซีนตอนปลาย (รัศมี ชูทรงเดช, น.55, 2549, อ้างถึงในกรมศิลปากร, 2556, น.55) มนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์ ได้พบกับเพิงหินของภูเขาวังกุลา ทำให้เวลาต่อมามีการใช้ประโยชน์จากสถานที่ดังกล่าวเพื่อการสร้างภาพเขียนสี

1.1.2 ตำแหน่งที่ตั้งของแหล่งศิลปะถ้ำเขาวังกุลา แหล่งศึกษาศิลปะถ้ำเขาวังกุลา ปรากฏภาพเขียนสียุคก่อนประวัติศาสตร์ บริเวณเพิงผา 2 ตำแหน่ง ได้แก่

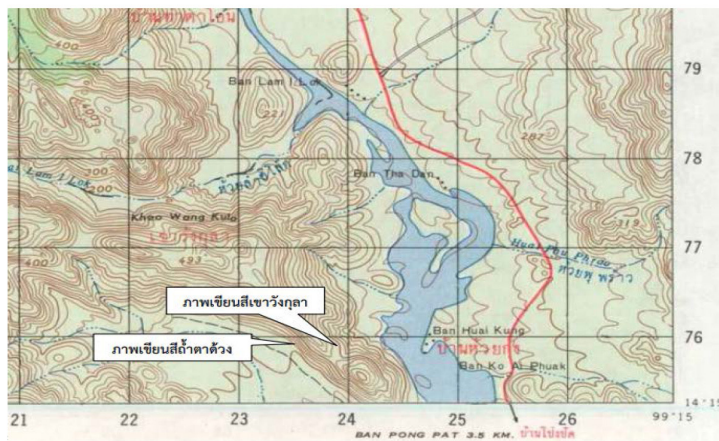
เพิงผาที่ 1 พิกัดทางภูมิศาสตร์ ลองติจูดที่ 14 องศา 15 ลิปดา 35.15 พิลิปดาเหนือ และเส้นละติจูดที่ 99 องศา 13 ลิปดา 09.51 พิลิปดาตะวันออก พบภาพเขียนสียุคก่อนประวัติศาสตร์ ได้แก่ ภาพเขียนสีรูปมนุษย์ในสภาพสมบูรณ์ และสภาพชำรุด จำนวน 4 ภาพ ภาพเขียนสีรูป สัตว์ 4 ภาพ

เพิงผาที่ 2 พิกัดทางภูมิศาสตร์ ลองติจูดที่ 14 องศา 08 ลิปดา 49.72 พิลิปดาเหนือ และ เส้นละติจูดที่ 99 องศา 17 ลิปดา 09.87 พิลิปดาตะวันออก พบภาพเขียนสียุคก่อนประวัติศาสตร์ ภาพเขียนสีรูปมนุษย์ จำนวน 2 ภาพ ภาพเขียนสีรูป สัตว์ 3 ภาพ โดยพบกลุ่มภาพมนุษย์ 1 กลุ่มภาพ

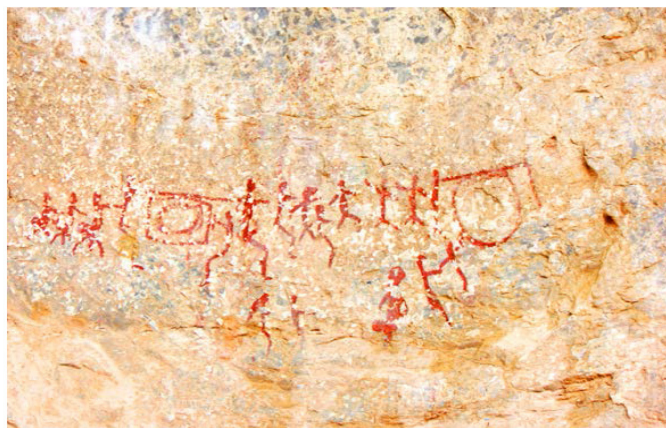
จำนวนภาพเขียนสียุคก่อนประวัติศาสตร์ของแหล่งศิลปะถ้ำสรุปได้ ดังนี้ กลุ่ม ภาพเขียนสีรูปมนุษย์ จำนวน 6 ภาพ กลุ่มภาพเขียนสีรูปสัตว์ จำนวน 7 ภาพ และภาพเขียนสีกลุ่ม มนุษย์จำนวน 1 กลุ่มภาพ สรุปจำนวนภาพเขียนสีของแหล่งศิลปะถ้ำเขาวังกุลาที่แปลความหมายได้ 14 ภาพ

1.2 ภูมิหลังการสำรวจแหล่งศิลปะถ้ำของภูเขาเขาวังกุลา และแหล่งศิลปะถ้ำบริเวณ ไกล่เคียง

ภูเขาวังกุลา ตำบลช่องสะเดา อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี มีการค้นพบแหล่งศิลปะ ถ้ำ 2 แห่ง เรียงตามลำดับการค้นพบ ได้แก่ 1) แหล่งศิลปะถ้ำตาด้วง ถูกพบครั้งแรกโดยชาวท้องถิ่น ที่หาเก็บของป่าในบริเวณนั้น เบื้องต้นชาวท้องถิ่นเข้าใจว่าภาพเขียนสีที่ปรากฏนั้นเป็นลายแทงของ ที่ซ่อนขุมทรัพย์ ต่อมา พ.ศ. 2507 นายดวน ถ้ำทอง (อมรา ศรีสุชาติ, 2532, น.57) ครูประชาบาล ในจังหวัดกาญจนบุรี และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานด้านโบราณคดี ได้ทำการสำรวจภาพเขียนสี ผลการสำรวจครั้งนั้นทำให้ทราบว่า ภาพเขียนลายแทงขุมทรัพย์ตามที่ได้รับแจ้งจากชาวท้องถิ่นนั้น แท้จริงเป็นภาพเขียนสียุคโบราณที่แสดงให้เห็นถึงกลุ่มคนที่ประกอบพิธีกรรมบางอย่าง การค้นภาพเขียนสี ในครั้งนั้นส่งผลให้เรียกถ้ำซึ่งเป็นสถานที่ตั้งของภาพเขียนสีดังกล่าวว่า ถ้ำตาด้วง มาจากชื่อนายดวน ถ้ำทอง และในเวลาต่อมาด้วยสำเนียงท้องถิ่นของชาวกาญจนบุรี ทำให้ชื่อของถ้ำตาด้วง เปลี่ยนเป็น ถ้ำตาด้วงในที่สุด 2) แหล่งศิลปะถ้ำเขาวังกุลา ถูกพบโดยชาวท้องถิ่นตำบลช่องสะเดา ที่ท่องเที่ยวป่า บริเวณเขากุลา เบื้องต้นชาวท้องถิ่นเข้าใจว่าภาพเขียนสีดังกล่าวอาจเกิดจากคนปัจจุบันเขียนขึ้นเพื่อเป็น สัญลักษณ์บางอย่าง ต่อมา พ.ศ. 2554 องค์การบริหารส่วนตำบลช่องสะเดา พร้อมกับนายชัยนันท์ บุษยรัตน์ ในขณะนั้น ดำรงตำแหน่งหัวหน้าอุทยานประวัติศาสตร์ปราสาทเมืองสิงห์ (ชัยนันท์ บุษยรัตน์, 2554, น.1) ได้สำรวจเพิงหินที่ปรากฏภาพเขียนสีของภูเขาวังกุลาตามหลักวิชาการทางโบราณคดี จึงทำให้ทราบว่า ภาพเขียนสีดังกล่าวเป็นผลงานของมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์



ภาพที่ 1 แผนที่จากภาพถ่ายทางอากาศของกรมแผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 5000 พิมพ์ครั้งที่ 1 ลำดับชุด L 7017 ระวาง 4837 IV แสดงตำแหน่งภาพเขียนสียุคก่อนประวัติศาสตร์
ที่ปรากฏ ณ เขาวังกุลา
ที่มา : (ชยันนท์ บุษยรัตน์, 2554)



ภาพที่ 2 ภาพเขียนสีกลุ่มคนร่วมขบวนพิธีกรรมบางอย่าง ของแหล่งศิลปะถ้ำ ถ้ำตาด้วง ตำบลช่องสะเดา อำเภอมือง จังหวัดกาญจนบุรี
ที่มา : (เกรียงไกร ทองศรี)

1.3 ความเป็นเอกลักษณ์ของภาพเขียนสียุคก่อนประวัติศาสตร์ถ้ำเขาวังกุลา

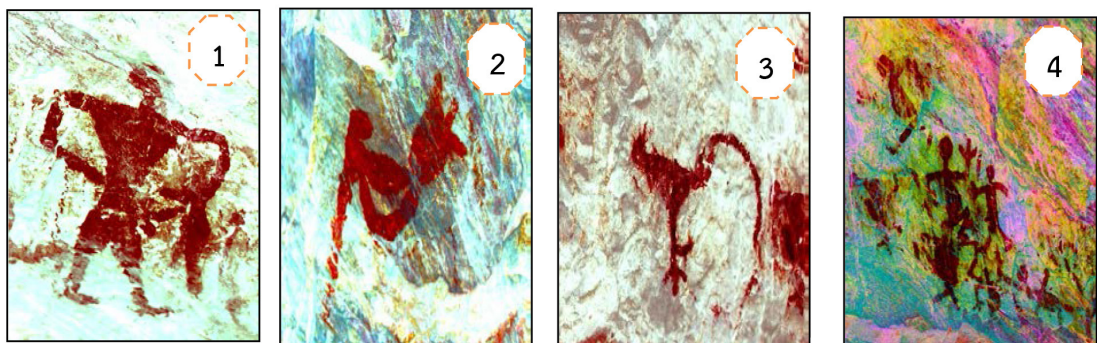
ศิลปะถ้ำเขาวังกุลา มีเอกลักษณ์ในด้านการเป็นภาพเขียนสียุคก่อนประวัติศาสตร์ที่สะท้อนให้เห็นถึงการดำรงชีวิตของมนุษย์ได้อย่างชัดเจน แตกต่างจากภาพเขียนสียุคก่อนประวัติศาสตร์ของแหล่งศิลปะถ้ำอื่น ๆ ของจังหวัดกาญจนบุรี ที่นิยมใช้ภาพเขียนสี สื่อถึงพิธีกรรม หรือทรัพยากรธรรมชาติในสิ่งแวดล้อม ภาพเขียนสียุคก่อนประวัติศาสตร์ของแหล่งศิลปะถ้ำเขาวังกุลา แสดงให้เห็นถึงการดำรงชีวิต

โดยใช้ทรัพยากรธรรมชาติของมนุษย์ ได้แก่ ภาพเขียนสัณฐานสัตว์น้ำ (ปลา) ภาพเขียนสัณฐานสัตว์บก (หอก) และยังพบภาพเขียนสีที่แสดงให้เห็นถึงอันตรายจากสัตว์ที่เกิดแก่มนุษย์ คือ ภาพเขียนสีจระเข้ น้ำจืด นอกจากนี้ ยังพบภาพเขียนสีผู้หญิงมีท้อง (กรมศิลปากร, 2553, น.40) ข้างกองไฟสื่อถึงภูมิปัญญาการใช้พลังงานความร้อนจากไฟ ทั้งในด้านการให้ความอบอุ่นต่อร่างกาย และการแปรรูปอาหารให้ปราศจากพยาธิและจุลินทรีย์ที่เป็นอันตรายต่อร่างกาย ให้มนุษย์มีอายุขัยที่ยาวนานยิ่งขึ้น ลักษณะเด่นอีกด้านของภาพเขียนสียุคก่อนประวัติศาสตร์ของแหล่งศิลปะถ้ำเขาวังงูลา คือ การพบภาพเขียนสีรูปวัวที่มีมนุษย์ควบคุมอยู่บนหลัง ร่วมกับภาพเขียนสีรูปสัตว์ป่า ได้แก่ ลิง ไก่ป่า เสือผา สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะสังคมของมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์ที่มีการผสมผสานระหว่าง สังคมนายพราน (Hunting and Gathering Society) ที่มนุษย์ดำรงชีพด้วยการล่าสัตว์และเก็บของป่าไปสู่สังคมกสิกรรม (Agricultural Society) ที่มนุษย์สามารถดำรงชีวิตด้วยเพาะปลูกพืชอาหารเพื่อการบริโภค

2. วิถีชีวิตของมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์ที่ปรากฏในภาพเขียนสียุคก่อนประวัติศาสตร์ เขาวังงูลา ตำบลช่องสะเดา อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี

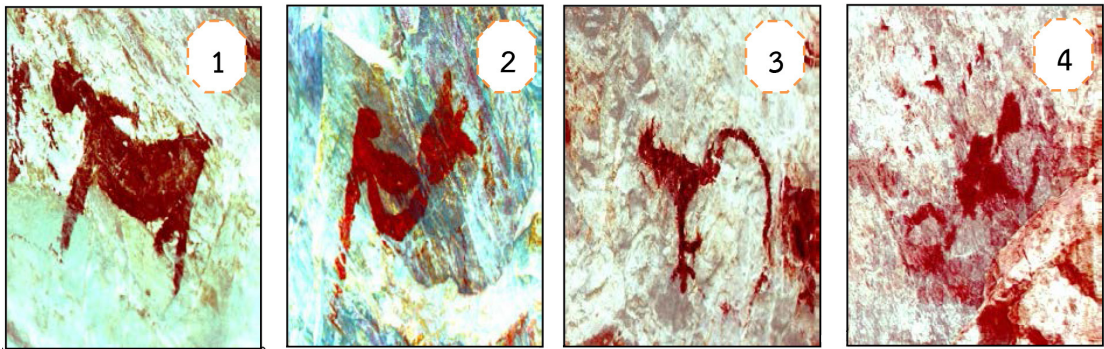
วิถีชีวิตของมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์ที่ปรากฏในภาพเขียนสียุคก่อนประวัติศาสตร์
เขาวังงูลา ตำบลช่องสะเดา อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี มีรากฐานมาจากลักษณะที่ผสมผสานเข้า
ด้วยกันระหว่างสังคมนายพรานและสังคมกสิกรรม มีรายละเอียดดังนี้

2.1 ภาพเขียนสีรูปมนุษย์ในสังคมนายพรานที่สะท้อนวิถีชีวิตการดำรงชีวิตด้วยการล่าสัตว์
แสดงดังภาพที่ 1 ภาพเขียนสีรูปมนุษย์ในสังคมนายพราน สันนิษฐานว่าภาพดังกล่าวสื่อถึงการถนอมอาหาร
(เนื้อ) โดยใช้พลังงานความร้อนจากไฟ นอกจากนี้ ยังปรากฏภาพเขียนสีรูปสัตว์ป่าที่สะท้อนถึงวิถีชีวิต
ของมนุษย์ที่ล่าสัตว์ป่าเพื่อเป็นอาหาร แสดงดังภาพที่ 2 ภาพเขียนสีรูปสัตว์ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของ
มนุษย์ในสังคมนายพราน



ภาพที่ 3 ภาพเขียนสีรูปมนุษย์ในสังคมนายพราน ดังนี้ 1) ภาพมนุษย์ใช้วัตถุมีคม (มีด) แลเนื้อสัตว์
2) ภาพมนุษย์ถืออาวุธประเภทหอกและแหลน 3) ภาพมนุษย์ว่ายน้ำและมนุษย์ถืออุปกรณ์เตือนภัย
จากสัตว์เลื้อยคลาน 4) กลุ่มภาพมนุษย์และกองไฟ

ที่มา : (เกรียงไกร ทองศรี, 2566)

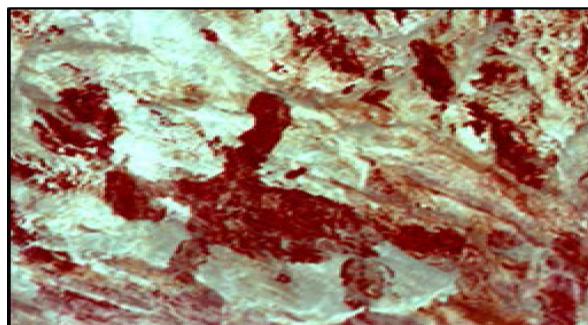


ภาพที่ 4 ภาพเขียนสีรูปสัตว์ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตมนุษย์ในสังคมนายพราน ดังนี้

1) ภาพเก้ง 2) ภาพเลี้ยงผา 3) ภาพไก่อ่ำ 4) ภาพวานร

ที่มา : (เกรียงไกร ทองศรี, 2566)

2.2 ภาพเขียนสีรูปมนุษย์ในสังคมกสิกรรม สะท้อนวิถีชีวิตการดำรงชีพด้วยการทำเกษตรกรรม โดยนำสัตว์ป่ามาปรับพฤติกรรมให้เป็นสัตว์แรงงานในการทำเกษตรกรรม และสัตว์พาหนะ แสดงถึงภาพที่ 3 ภาพเขียนสีรูปมนุษย์และสัตว์ที่สะท้อนวิถีชีวิตการดำรงชีพด้วยการทำเกษตรกรรม



ภาพที่ 5 ภาพเขียนสีรูปมนุษย์และสัตว์ ที่สะท้อนวิถีชีวิตการดำรงชีพด้วยการทำเกษตรกรรม

ซึ่งเป็นภาพวัวที่มีมนุษย์ควบคุมอยู่บนหลัง

ที่มา : (เกรียงไกร ทองศรี, 2566)

3. ความสอดคล้องระหว่างภูมิปัญญาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ ประเภทสัตว์ป่า และทรัพยากรธรรมชาติด้านการกสิกรรมที่ปรากฏในภาพเขียนสียุคก่อนประวัติศาสตร์ของแหล่งศิลปะถ้ำเขาวังกุลา ตำบลช่องสะเดา อำเภอมือง จังหวัดกาญจนบุรี

ภูมิปัญญาที่ปรากฏในภาพเขียนสียุคก่อนประวัติศาสตร์ของแหล่งศิลปะถ้ำเขาวังกุลาเป็นผลมาจากความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติโดยมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์ มีรายละเอียด ดังนี้

3.1 ภูมิปัญญาที่สอดคล้องกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติประเภทสัตว์ป่า

3.1.1 ภูมิปัญญาการใช้เครื่องมือโลหะสำหรับการล่าสัตว์มีที่มาจากความต้องการนำสัตว์ป่ามาเป็นอาหาร มนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์จึงคิดค้นการนำโลหะมาพัฒนาเป็นเครื่องมือล่าสัตว์ที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้การล่าสัตว์มีโอกาสประสบความสำเร็จยิ่งขึ้น ภาพเขียนสีที่สอดคล้องกับภูมิปัญญาดังกล่าว ดังแสดงในภาพที่ 1 ภาพเขียนสิรูปมนุษย์ในสังคมนาวยพราน หมายเลข 1) ภาพมนุษย์ใช้วัตถุมีคม (มีด) แล่เนื้อสัตว์ และ 2) ภาพมนุษย์ถืออาวุธประเภทหอกและแหลน

3.1.2 ภูมิปัญญาการกำหนดลักษณะของสัตว์ป่า มีที่มาจากความต้องการสื่อสารถึงข้อมูลของสัตว์ให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน ดังนั้นกลุ่มมนุษย์ที่ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรสัตว์ป่าจึงนำลักษณะรูปร่างทางกายภาพและกิริยาท่าทางของสัตว์ป่ามาสร้างให้มีลักษณะเหมือนจริง ภาพเขียนสีที่สอดคล้องกับภูมิปัญญาดังกล่าว ดังแสดงในภาพที่ 2 ภาพเขียนสิรูปสัตว์ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตมนุษย์ในสังคมนาวยพราน หมายเลข 1) ภาพเก้ง 2) ภาพเสี้ยว 3) ภาพไก่อู และ 4) ภาพวานร

3.1.3 ภูมิปัญญาการแปรรูปอาหารประเภทเนื้อสัตว์ มีที่มาจากสภาพปัญหาการขาดแคลนอาหารประเภทเนื้อสัตว์ กล่าวคือ มนุษย์ในสังคมกสิกรรมมีการตั้งถิ่นฐานถาวรในพื้นที่เพาะปลูก การย้ายถิ่นที่อยู่อาศัยเพื่อติดตามสัตว์ที่เป็นอาหารจึงไม่สามารถทำได้ ส่งผลให้เกิดการขาดแคลนอาหารประเภทเนื้อสัตว์ในช่วงเวลาที่สัตว์ป่าย้ายพื้นที่หากินไปยังแหล่งธรรมชาติอื่น ๆ มนุษย์จึงแก้ปัญหาดังกล่าวโดยคิดค้นวิธีการถนอมอาหารอย่างง่าย โดยใช้พลังงานความร้อนจากเปลวไฟมาใช้อย่าง และรมควันอาหารประเภทเนื้อ เป็นการชะลอไม่ให้อาหารเสื่อมคุณภาพอย่างรวดเร็ว ทำให้สามารถเก็บอาหารประเภทเนื้อสัตว์ได้ยาวนานยิ่งขึ้น ภาพเขียนสีที่สอดคล้องกับภูมิปัญญาดังกล่าว ดังแสดงในภาพที่ 1 ภาพเขียนสิรูปมนุษย์ในสังคมนาวยพราน หมายเลข 4) กลุ่มภาพมนุษย์และกองไฟ

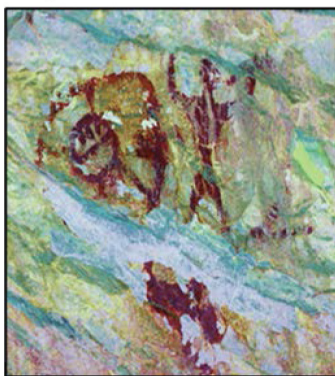
3.1.4 ภูมิปัญญาการเอาชีวิตรอดพ้นจากภัยของสัตว์ผู้ล่า มีที่มาจากมนุษย์ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำในการอุปโภคบริโภค และการจับสัตว์เพื่อนำมาใช้เป็นอาหารในการดำรงชีวิต ในกิจกรรมดังกล่าวทำให้มนุษย์ประสบภัยจากสัตว์เลื้อยคลานนักล่าที่สามารถทำอันตรายแก่มนุษย์ ดังนั้น มนุษย์จึงมีการปรับตัวเพื่อให้รอดพ้นอันตรายจากสัตว์นักล่า เช่น การรู้จักวิธีว่ายน้ำ การคิดค้นเครื่องมือส่งเสียงเตือนภัยจากสัตว์เลื้อยคลานที่อาศัยอยู่ในพื้นที่แหล่งน้ำ ภาพเขียนสีที่สอดคล้องกับภูมิปัญญาดังกล่าว ดังแสดงในภาพที่ 1 ภาพเขียนสิรูปมนุษย์ในสังคมนาวยพราน หมายเลข 3) ภาพมนุษย์ว่ายน้ำ และมนุษย์ถืออุปกรณ์เตือนภัยจากสัตว์เลื้อยคลาน

3.2 ภูมิปัญญาที่สอดคล้องกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติด้านการกสิกรรม

3.2.1 ภูมิปัญญาการใช้แรงงานจากสัตว์ มีที่มาจาก การเปลี่ยนแปลงรูปแบบสังคมของมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์จากสังคมนาวยพรานไปสู่สังคมกสิกรรม กิจกรรมการเพาะปลูกของมนุษย์ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเกิดขึ้นในยุคหินใหม่ หรือประมาณ 3,597 ปีล่วงมาแล้ว (ชิน อยู่ดี, 2510, น.28) มนุษย์ในสังคมกสิกรรมนำสัตว์ป่ามาปรับพฤติกรรมให้เป็นสัตว์แรงงานสำหรับส่งเสริมการทำเกษตรกรรม

และสัตว์เป็นพาหนะของผู้คนในยุคก่อนประวัติศาสตร์ ภาพเขียนสีที่สอดคล้องกับภูมิปัญญาดังกล่าว แสดงในภาพที่ 3 ภาพเขียนสีรูปมนุษย์และสัตว์ ที่สะท้อนวิถีชีวิตการดำรงชีพด้วยการทำเกษตรกรรม ซึ่งเป็นภาพวาดที่มีมนุษย์ควบคุมอยู่บนหลัง

3.2.2 ภูมิปัญญาการประกอบพิธีกรรมขอฝนที่มีมาจากการที่มนุษย์ประสบปัญหาความแห้งแล้งที่ส่งผลต่อการเพาะปลูกพืชอาหาร ความยากลำบากดังกล่าวทำให้เกิดพิธีกรรมตามแนวความเชื่อเกี่ยวกับวิญญาณตามธรรมชาติในสังคมกสิกรรมจากการเปรียบเทียบข้อมูลภาพเขียนของแหล่งศิลปะถ้ำเขาวังกุลา และแหล่งศิลปะถ้ำ ถ้ำตาด้วง พบว่า แหล่งศิลปะถ้ำ ถ้ำตาด้วงปรากฏภาพเขียนสีกลุ่มคนที่รวมขบวนแห่และเครื่องมโหรีทีก ในขณะที่แหล่งศิลปะถ้ำเขาวังกุลาพบภาพเขียนสีมนุษย์ ตีเครื่องมโหรีทีก ภาพเขียนสีทั้งสองแหล่งล้วนสื่อถึงพิธีกรรมอันวอนขอฝนโดยมีการใช้มโหรีทีกเป็นเครื่องประกอบพิธีกรรมดังกล่าว โดยเชื่อว่าเครื่องมโหรีทีกมีเสียงที่สื่อสารกับวิญญาณตามธรรมชาติหรือผีฟ้า ผีฝน ได้ ภาพเขียนสีที่สอดคล้องกับภูมิปัญญาดังกล่าว แสดงในภาพที่ 4 มนุษย์กับมโหรีทีก



ภาพที่ 6 ภาพมนุษย์กับมโหรีทีก

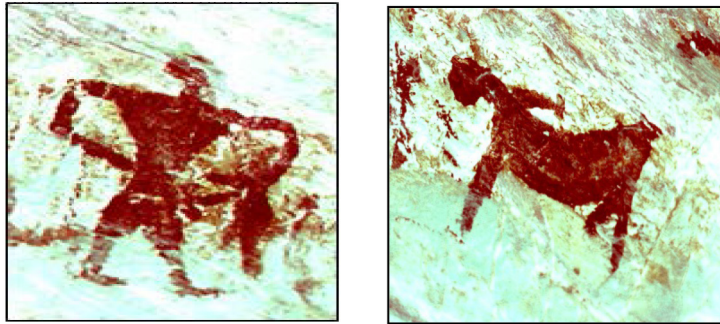
ที่มา : (เกรียงไกร ทองศรี, 2566)

4. วิธีการเขียนภาพเขียนสียุคก่อนประวัติศาสตร์ที่ปรากฏในแหล่งศิลปะถ้ำเขาวังกุลา ตำบลช่องสะเดา อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี

แหล่งศิลปะถ้ำยุคก่อนประวัติศาสตร์เขาวังกุลา ตำบลช่องสะเดา อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี พบวิธีการเขียนภาพสี 2 ลักษณะ ดังนี้

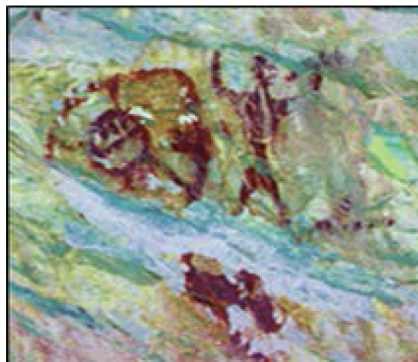
4.1 การเขียนภาพถมสีเงาทึบ ซึ่งเป็นวิธีที่นิยมนำไปใช้เขียนภาพสีรูปมนุษย์ และภาพเขียนสีรูปสัตว์ (เพียร์ เอ็มมา, 2539, น.46) วิธีการเขียนภาพถมสีเงาทึบนั้น เริ่มจากการนำเครื่องมือเขียนภาพสีที่ทำจากขนสัตว์ หรือเปลือกไม้ทุบส่วนปลายมาชุบสีที่ทำมาจากแร่เฮมาไทต์ (Hematite)

(อัญชลี สันธูสอน และพรพรรณ หงสไกร, 2552, น.90) จากนั้นละเลงสีลงบนแผ่นผืนผนังหินให้ปรากฏเป็นภาพที่บิสที่มีรูปร่างและลักษณะดังที่ผู้เขียนภาพสีกำหนดไว้ แหล่งศิลปะถ้ำเขาวังกุลา ปรากฏภาพเขียนสี ที่เขียนด้วยวิธีการถมสีเงาที่บิส แสดงดังภาพที่ 5 ภาพเขียนสียุคก่อนประวัติศาสตร์ เขาวังกุลา โดยใช้วิธีการเขียนภาพถมสีเงาที่บิส



ภาพที่ 7 ภาพเขียนสียุคก่อนประวัติศาสตร์เขาวังกุลา โดยใช้วิธีการเขียนภาพถมสีเงาที่บิส
ที่มา : (เกรียงไกร ทองศรี, 2566)

3.2 การเขียนภาพเส้นโครงร่างภายนอก เป็นวิธีที่นิยมนำไปใช้เขียนภาพสัรูปลิงของเครื่องใช้ของมนุษย์ วิธีการเขียนภาพเส้นโครงร่างภายนอก เริ่มจากการนำเครื่องมือเขียนภาพสีที่มีลักษณะคล้ายพู่กันที่มีเส้นเล็กและขนปลายพู่กันถูกมัดรวมกันอย่างดี แล้วเขียนเป็นเส้นรอบนอกให้เกิดรูปร่างและลักษณะดังที่ผู้เขียนภาพสีกำหนดไว้ โดยปล่อยพื้นที่ภายในให้ปราศจากสี ทำให้ภาพเขียนสีมีลักษณะโดยรวมเป็นเส้นสี (นพวัฒน์ สมพันธ์, 2545, น.34) แหล่งศิลปะถ้ำเขาวังกุลา ปรากฏภาพเขียนสีที่เขียนด้วยวิธีการเขียนภาพเส้นโครงร่างภายนอก แสดงดังภาพที่ 6 ภาพเขียนสียุคก่อนประวัติศาสตร์ เขาวังกุลา โดยวิธีการเขียนภาพเส้นโครงร่างภายนอก



ภาพที่ 8 ภาพเขียนสียุคก่อนประวัติศาสตร์เขาวังกุลา โดยวิธีการเขียนภาพเส้นโครงร่างภายนอก
ที่มา : (เกรียงไกร ทองศรี, 2566)

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยมีประเด็นสำคัญที่จะนำมาอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

1. วิถีชีวิตของมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์ที่ปรากฏในภาพเขียนสียุคก่อนประวัติศาสตร์ เขาวังกลา จากผลการวิจัยพบว่า ภาพเขียนสียุคก่อนประวัติศาสตร์จากแหล่งดังกล่าว ปรากฏภาพเขียนสีมนุษย์ถืออุปกรณ์ล่าสัตว์ และภาพเขียนสีมนุษย์แล่นเรือปลาโดยใช้อุปกรณ์ที่ลักษณะคล้ายมีด ภาพเขียนสีตามที่กล่าวมานั้นชี้ให้เห็นถึงวิถีชีวิตที่ดำรงชีพด้วยการล่าสัตว์ อันเป็นลักษณะสังคมนายพรานที่พบได้ตั้งแต่ยุคหินไปจนถึงยุคโลหะ สอดคล้องกับบังอร กรโกวิท (2519, น.107) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง ภาพเขียนสีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่อำเภอบ้านผือ เสนอว่า ภาพเขียนสียุคก่อนประวัติศาสตร์ อำเภอบ้านผือ ที่สร้างขึ้นโดยชนกลุ่มล่าสัตว์ในยุคโลหะตอนต้น ภาพเขียนสีที่สะท้อนกลุ่มคนล่าสัตว์ของบ้านผือได้แก่ รูปมนุษย์ยืนเรียงกัน และกลุ่มภาพมนุษย์ถือธนู นอกจากนี้ภาพเขียนสีเขาวังกลายังพบภาพเขียนที่สะท้อนวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับสังคมกสิกรรม ได้แก่ ภาพเขียนสีรูปมนุษย์ควบคุมสัตว์ที่มีลักษณะคล้ายวัว ภาพเขียนสีดังกล่าวเป็นภาพเดียวที่ชี้ให้เห็นถึงการนำสัตว์ป่ามาปรับปรุงพฤติกรรมให้เป็นสัตว์แรงงานสำหรับการทำเกษตรได้ สอดคล้องกับพัฒนรพี ชันธกาญจน์ (2522, น.62) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ภาพเขียนสีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่เขากันทร้งาม อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ได้กล่าวถึง สภาพบริเวณโดยรอบของภาพเขียนสี มักเป็นพื้นที่ราบกว้างใหญ่ และผู้คนอยู่อาศัยในบริเวณนี้อาจใช้พื้นที่ราบเพื่อผลประโยชน์ในทางกสิกรรม นอกจากนี้ ยังอธิบายเพิ่มเติมในประเด็นภาพเขียนสียุคก่อนประวัติศาสตร์ รูปวัว ดังนี้ การพบภาพเขียนสีของสัตว์ประเภทสุนัข และสัตว์ลักษณะคล้ายวัว ซึ่งอาจเป็นสัตว์เลี้ยงของคนในชุมชนและหากเป็นเช่นนี้แสดงให้เห็นว่าคนในชุมชนมีสภาพชีวิตแบบสะสมอาหารโดยการล่าสัตว์และในขณะเดียวกันก็มีการกสิกรรม เพราะพบภาพเขียนสัตว์คล้ายวัว และหากเป็นวัวจริงคงเป็นสัตว์ที่นำมาใช้ประโยชน์ในการกสิกรรม

2. ภูมิปัญญาของมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์ และทรัพยากรธรรมชาติที่ปรากฏในภาพเขียนสียุคก่อนประวัติศาสตร์เขาวังกลา ประเด็นภูมิปัญญาของมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์ที่สะท้อนผ่านภาพเขียนสียุคก่อนประวัติศาสตร์เขาวังกลา พบว่า แหล่งศิลปะถ้ำเขาวังกลาปรากฏภาพเขียนสียุคก่อนประวัติศาสตร์ รูปมนุษย์ถืออุปกรณ์ล่าสัตว์ และภาพเขียนสีมนุษย์แล่นเรือปลาโดยใช้อุปกรณ์ที่ลักษณะคล้ายมีด ภาพดังกล่าวสะท้อนถึงภูมิปัญญาการใช้เครื่องมือโลหะ ในกิจกรรมการล่าและแปรรูปอาหารจากสัตว์ สอดคล้องกับชินณวุฒิ วิลาลัย (2542, น.303) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาแหล่งภาพเขียนสีค่ายประตู่ผา อำเภอมะแมะ จังหวัดลำปาง ได้กล่าวถึงภาพเขียนสีบุคคลยิงธนูและจับสัตว์ (นกยูง) สื่อถึงกลุ่มคนที่ดำรงชีวิตโดยการล่าสัตว์และเลี้ยงสัตว์ สุรพล นาถะพินธุ (2557, น.123) ได้อธิบายถึงคุณลักษณะของเครื่องใช้ที่ทำจากสำริด ในวารสารดำรงวิชาการ เรื่องโบราณวิทยาเรื่องโลหะสำริดในยุคก่อนประวัติศาสตร์ของประเทศไทย ดังนี้ สำริดที่มีตะกั่วผสมอยู่ด้วยความแข็งแรงน้อยกว่าสำริดที่มีเฉพาะทองแดงและดีบุกเป็นส่วนผสมจึงไม่ค่อยเหมาะสมต่อการใช้เป็นเครื่องมือหรืออาวุธ

ที่ต้องการความแข็งแรงและทนทานต่อแรงกระทบกระแทก แต่เหมาะสมสำหรับใช้ทำเครื่องประดับ โดยเฉพาะประเภทที่มีลักษณะรูปทรงซับซ้อนหรือมีลวดลายประดับอย่างวิจิตร เช่น กำไลที่มีลูกกระพรวนประดับซึ่งต้องทำขึ้นด้วยวิธีการหล่อแบบขี้ผึ้งอันเป็นวิธีที่ต้องการให้โลหะที่ค่อนข้างเหลวและไหลเต็มแม่พิมพ์ที่มีรูปร่างซับซ้อนได้ง่าย จากที่กล่าวมานั้นทำให้ทราบว่าเครื่องใช้ที่ปรากฏในภาพเขียนสีรูปมนุษย์แล้วเนื้อปลาของแหล่งศิลปะถ้ำเขาวังกลาอาจทำขึ้นจากโลหะประเภทเหล็กที่มีความคงทนต่อการใช้งานหนักมากกว่าเครื่องใช้ที่ผลิตจากสำริด ทางด้านภาพเขียนสีรูปภาพมนุษย์กับกลองมโหระทึกที่พบในแหล่งศิลปะถ้ำเขาวังกลา มีความสอดคล้องกับภาพคนตีกลองมโหระทึกของแหล่งศิลปะถ้ำถ้ำตาด้วง ตำบลช่องสะเดา อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ในด้านการใช้กลองมโหระทึกประกอบพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับความอุดมสมบูรณ์ เช่น การขอฝนให้ตกลงมาในพื้นที่เพาะปลูกสอดคล้องกับประภัสสร ชูวิเชียร (2558, น.29) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การจำแนกจากลวดลายบนหน้ากลองมโหระทึกแบบ HEGER I ในประเทศไทย ดังนี้ กลองมโหระทึกแพร่กระจายไปทั่วเอเชียตะวันออกเฉียงใต้สาเหตุที่ทำให้คนก่อนประวัติศาสตร์ยอมรับวัตถุต่างวัฒนธรรมนี้อาจเป็นเพราะการทำเกษตรกรรมที่เอื้อต่อความเชื่อ เรื่องความอุดมสมบูรณ์กลองมโหระทึกจึงเป็นวัตถุที่ตอบสนองความเชื่อนั้นได้อย่างดี นอกจากนี้ ภาพเขียนสียุคก่อนประวัติศาสตร์เขาวังกลา รูปมนุษย์ควมคุมสัตว์ได้ชี้ให้เห็นภูมิปัญญาในสังคมกสิกรรม ซึ่งเป็นสังคมที่มนุษย์มีความสามารถในการเพาะปลูก ส่งผลให้เกิดภูมิปัญญาในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ สัตว์ป่า โดยนำมาปรับปรุงพฤติกรรมเพื่อใช้ประโยชน์เป็นสัตว์แรงงานในการทำเกษตร ข้อค้นพบดังกล่าวเป็นไปในแนวทางเดียวกับสุพจน์ บรรเทิง, (2522, น.88) ที่ศึกษาวิจัย เรื่อง สัตว์ก่อนประวัติศาสตร์ในประเทศไทยที่ปรากฏในภาพเขียนสีบนผนังถ้ำได้กล่าวว่า ภาพเขียนสียุคก่อนประวัติศาสตร์ รูปสัตว์ในประเทศไทย สะท้อนถึงสัตว์ที่มนุษย์เลี้ยงและสัตว์ที่มนุษย์ไม่ได้เลี้ยง ความต้องการอาหารจากสัตว์และความต้องการแรงงานสัตว์เพื่อการทำเกษตรกรรมทางด้านทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสัมพันธ์กับภาพเขียนสียุคก่อนประวัติศาสตร์ของแหล่งศิลปะถ้ำเขาวังกลา พบว่า ภาพเขียนสีรูปบุคคลแล้วเนื้อปลา ภาพเขียนสีรูปสัตว์ป่า อาทิ เลียงผา ไก่ป่า เก้ง วานร รวมถึง จระเข้ สะท้อนถึงการใช้ชีวิตของมนุษย์ที่พึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติ อันได้แก่ ทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรน้ำ และทรัพยากรสัตว์ป่า โดยมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติดังกล่าวเพื่อเป็นอาหารสำหรับการดำรงชีวิต สอดคล้องกับปวิรรษ เจริญจิตต์ (2561, น.189) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง การตั้งถิ่นฐานสมัยโบราณในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำชีตอนบนก่อนพุทธศตวรรษที่ 19 ได้กล่าวว่าการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ในลุ่มแม่น้ำชีตอนบนนั้นอิงกับปัจจัยธรรมชาติ (Natural Factors) และปัจจัยทางวัฒนธรรม (Cultural Factors) ในด้านต่าง ๆ ดังนี้ ทรัพยากรจากป่าไม้ด้วยสภาพพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นป่าเต็งรัง สิ่งที่มีมนุษย์จะนำไปใช้ได้ เช่น ไม้ สำหรับนำไปใช้ก่อสร้างเครื่องมือเครื่องใช้หรือเป็นเชื้อเพลิง, ของป่า, สมุนไพร, สัตว์ป่าต่าง ๆ ที่มีมนุษย์นำมาเป็นอาหาร และชิ้นส่วนจากสัตว์ที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ เช่น หมู, วัว, ควาย, แรด, เก้ง, กวาง, ตะกวดไก่อ, นก

ทรัพยากรจากน้ำ ใช้ในการอุปโภค บริโภค พืช และสัตว์ที่ได้จากน้ำ นำมาเป็นอาหาร เช่น กุ้ง, หอย, ปลา, เต่าตะพาบ, จระเข้ เป็นต้น

3. การสร้างภาพเขียนสียุคก่อนประวัติศาสตร์เขาวังกุลา ผลการวิจัยพบว่าภาพเขียนสียุคก่อนประวัติศาสตร์ของแหล่งศิลปะถ้ำเขาวังกุลา นิยมใช้วิธีการเขียนภาพสีในลักษณะถมสีเงาที่เขียนภาพเขียนสี รูปสัตว์ อาทิ ปลา วัว ไก่ป่า และเลี้ยงผา สอดคล้องกับภัทรวิฑูรย์กุลแก้ว (2525, น. 63) ที่ศึกษาภาพเขียนสีที่โขงเจียม กับชุมชนสมัยก่อนประวัติศาสตร์ในภาคอีสาน ได้เสนอว่า ภาพเขียนสีที่มีลักษณะคล้ายปลา มักระบายด้วยสีที่พบเห็นเป็นส่วนครีบบนและครีบล่าง เมื่อพิจารณาภาพเขียนสีรูปสัตว์จากแหล่งศิลปะถ้ำวังกุลา และแหล่งศิลปะถ้ำโขงเจียมพบว่า กลุ่มคนที่เขียนภาพเขียนสียุคก่อนประวัติศาสตร์ทั้งสองแห่งมีค่านิยมการเขียนภาพในลักษณะการถมสีเงาที่พบสำหรับเขียนภาพสัตว์เหมือนกัน ทั้งนี้เพราะเล็งเห็นว่าวิธีการเขียนภาพสีดังกล่าว มีข้อได้เปรียบด้านการแสดงรายละเอียดของกล้ามเนื้อ ตลอดจนอาจปฏิกิริยาตามธรรมชาติของมนุษย์และสัตว์ที่ปรากฏเป็นภาพเขียนสีได้อย่างสมจริง

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ควรศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมของมนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์ที่ปรากฏ ณ แหล่งศิลปะถ้ำเขาวังกุลา ตำบลช่องสะเดา อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี
2. ควรศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในวัฒนธรรมอื่น ๆ ที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิต และภูมิปัญญาที่ปรากฏ ณ แหล่งศิลปะถ้ำเขาวังกุลา ตำบลช่องสะเดา อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี
3. ควรนำข้อมูลจากการวิจัยไปศึกษาการพัฒนาหลักสูตรการอบรมประชาชนท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากแหล่งศิลปะถ้ำเขาวังกุลา

บรรณานุกรม

- กรมศิลปากร. (2544). **เปิดประตูผาค้นหาแหล่งวัฒนธรรม 3,000 ปี ที่ลำปาง**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท กราฟิคฟอร์แมท (ไทยแลนด์) จำกัด.
- กรมศิลปากร. (2565). **วัฒนธรรมบ้านเก่า**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- เกรียงไกร ทองศรี. (2566). **การศึกษาวิถีชีวิต และภูมิปัญญาของมนุษย์ในวัฒนธรรมบ้านเก่าจาก ศิลปะถ้ำยุคก่อนประวัติศาสตร์ เขาวังกุลา**. กาญจนบุรี : คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ กาญจนบุรี.
- ชัยนันท์ บุษยรัตน์. (2554). **การสำรวจแหล่งภาพเขียนสีบนผนังหินสมัยก่อนประวัติศาสตร์เขาวังกุลา**. ค้นเมื่อ 24 มิถุนายน 2564, จาก https://www.finearts.go.th/storage/contents/detail_file/V0lb6b3DMgfi7LoOTpSyNnNTEcWL5ccT5Vnxouey.pdf.
- ชิน อยู่ดี. (2510). **สมัยก่อนประวัติศาสตร์ในไทย**. กรุงเทพมหานคร : พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร.
- ชินฉวุฒิ วิลาลัย. (2542). **การศึกษาแหล่งภาพเขียนสีถ้ำประตูผา อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นพวัฒน์ สมพันธ์. (2545). **สีเขียนภาพผนังถ้ำยุคโบราณในประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอ.พี. กราฟิคดีไซน์และการพิมพ์ จำกัด.
- บงอร กรโกวิท. (2519). **ภาพเขียนสีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ อำเภอบ้านผือ**. สารนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาโบราณคดี คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ประภัสสร ชูวิเชียร. (2558). **การจำแนกจากกลดลายบนหน้ากลองมโหระทึกแบบ HEGER I ใน ประเทศไทย การศึกษาเฉพาะบุคคลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ศิลปะ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ปวิรรษ เจริญจิตต์. (2561). **การตั้งถิ่นฐานสมัยโบราณในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำชีตอนบน ก่อนพุทธศตวรรษที่ 19**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาโบราณคดี ภาควิชาโบราณคดี บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พเยาว์ เขื่อนาค. (2539). **ศิลปะถ้ำสมัยก่อนประวัติศาสตร์ในประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร : สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กรมศิลปากร.
- พัฒนร์พี ชันธกาญจน์. (2522). **ภาพเขียนสีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่เขาคันทรงงาม อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา**. สารนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาโบราณคดี คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- ภัทรวดี กุลแก้ว. (2525). ภาพเขียนสีที่โขงเจียมกับชุมชนสมัยก่อนประวัติศาสตร์ ในภาคอีสาน. สารนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาโบราณคดี คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วรรณดี สุทธิธรรมากร. (2561). การวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร : สยามปริทัศน์.
- สุพจน์ บรรเทียง. (2522). สัตว์ก่อนประวัติศาสตร์ในประเทศไทยที่ปรากฏในภาพเขียนสีบนผนังถ้ำ. สารนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาโบราณคดี คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุรพล นาคะพินธุ. (2557). โบราณวิทยาเรื่องโลหะสำริดในยุคก่อนประวัติศาสตร์ของประเทศไทย. วารสารดำรงวิชาการ. 13(1), 123.
- อัญชลี สันตุสสน และพรพรรณ หงส์ไกร. (2552). คนก่อนประวัติศาสตร์บนดินแดนไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานอุทยานการเรียนรู้.